

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 2 5 2 5 1 1 2 1

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Obča zgodovina

Petek, 29. avgust 2025 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Izpitni poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**.

Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 1 prazno.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

Razvoj demokracije

1. Leta 1914 se je začela prva svetovna vojna. Pri reševanju si pomagajte s sliko 8 v barvni prilogi. Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.

- A Tabor centralnih sil so sestavljale Velika Britanija, Francija in Rusija.
- B Carska Rusija je bila v prvi svetovni vojni zaveznica Srbije.
- C Centralne in antantne sile so se leta 1914 spopadle v bitkah ob rekah Marni in Kolubari.
- D V prvi svetovni vojni so se vojskovale tudi Švedska, Norveška in Danska.
- E Za prvo svetovno vojno je bilo značilno pozicijsko vojskovanje.
- F Leta 1917 so Združene države Amerike vstopile v vojno na strani centralnih sil.

(3 točke)

2. Leta 1915 je v prvo svetovno vojno vstopila Italija.

2.1. Opišite razlog za vstop Italije v prvo svetovno vojno.

2.2. Pojasnite, kaj je vstop Italije pomenil za antantne sile.

(2 točki)

3. Po prvi svetovni vojni so bile sklenjene mirovne pogodbe s poraženimi državami.

Povežite države s kraji, kjer so bile z njimi sklenjene mirovne pogodbe, tako da na črto v levem stolpcu vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

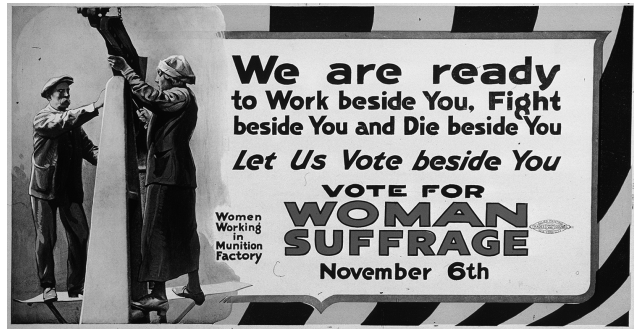
_____ Nemčija	A Saint-Germain
_____ Avstrija	B Trianon
_____ Turčija	C Sevres
_____ Madžarska	D Versailles

(2 točki)

6. S prvo svetovno vojno se je spremenila tradicionalna vloga žensk v družbi.

Opišite dve spremembi v prid enakopravnosti žensk, ki ju je prinesla prva svetovna vojna.

Slika 2

(Vir: <https://www.futurity.org/womens-suffrage-19th-amendment-world-war-i-2424272/>. Pridobljeno: 15. 1. 2024.)

(1 točka)

7. Leta 1929 je ZDA zajela velika gospodarska kriza, ki se je kmalu razširila v Evropo.

Za tiste, ki že po definiciji niso imeli nadzora nad proizvodnimi sredstvi ali dostopa do njih, namreč za moške in ženske, ki so se uinjali za mezdo, je bila prva posledica zloma nezaposlenost v dotlej nepredstavljenem in neslutem obsegu, ki je trajala dlje, kot je kdorkoli kdaj pričakoval. [...] Še bolj dramatična je bila zato, ker državnih ukrepov za socialno varnost, vključno s podporo za brezposelne, tedaj sploh še ni bilo ali pa so bili izjemno pičli, zlasti za tiste, ki so bili brez dela dolgo časa.

(Vir: Hobsbawm, E., 2000: Čas skrajnosti. Svetovna zgodovina 1914–1991, str. 87–88. ZPS. Ljubljana)

- 7.1. Navedite enega od vzrokov za gospodarsko krizo v ZDA.

- 7.2. Pojasnite, zakaj je gospodarska kriza zajela tudi Evropo.

- 7.3. Opišite, kako je gospodarska kriza vplivala na življenje delavcev.

(3 točke)

8. Za gospodarski sistem v Sovjetski zvezi sta bila značilna plansko gospodarstvo in kolektivizacija. Povežite pojma, povezana s sovjetsko gospodarsko politiko, in njune značilnosti tako, da na črto v levem stolpcu vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ sovhoz	
_____ elektrifikacija	A kolektivizacija
_____ Gosplan	B plansko gospodarstvo
_____ kolhoz	

(2 točki)

9. V obdobju med obema vojnama so v večini evropskih držav demokracijo izpodrinile diktature. Pri reševanju si pomagajte z besedilom in s sliko 9 v barvni prilogi.

Leta 1918 je bila demokracija zmagoslavna, dvajset let pozneje pa je tako rekoč izumrla. Morda je bilo neizogibno, da je propadla v času politične krize in gospodarskega nemira. [...] V začetku tridesetih let so prevladovali znaki, da se večina Evropejcev ni pripravljena boriti zanjo; obstajale so dinamične nedemokratske alternative, ki so ustrezale izzivom modernosti.

(Vir: Mazower, M., 2002: Temna celina. Dvajseto stoletje v Evropi, str. 17. Mladinska knjiga. Ljubljana)

- 9.1. Navedite dve po prvi svetovni vojni nastali evropski državi, ki sta ohranili demokratično ureditev do druge svetovne vojne.

- 9.2. Pojasnite razlog, zakaj so diktature izpodrinile demokracijo.

- 9.3. Opišite razliko med totalitarno in avtoritarno diktaturo.

(3 točke)

13. V skoraj vseh med vojno okupiranih evropskih državah so po vojni obračunali s kolaboracijo.

V letih 1944–1951 so uradna sodišča v Franciji zaradi izdajstva in podobnih kaznivih dejanj na smrt obsodila 6763 ljudi. Od teh obsodb jih je bilo izvršenih le 791. Glavna kazen, na katero so bili obsojeni francoski kolaboracionisti, je bila »narodna degradacija«. [...] Enajst tisoč državnih uradnikov je bilo odstavljenih ali kako drugače kaznovanih, večina izmed njih pa je v šestih letih službo dobila nazaj.

(Vir: Judt, T., 2007: Povojna Evropa, 1945–2005, str. 64. Modrijan. Ljubljana)

- 13.1. Navedite tri vrste kazni, ki so po vojni doletele kolaboracioniste.

- 13.2. Pojasnite, zakaj je bil povojni obračun v vzhodni Evropi ostrejši kot v zahodni Evropi.

(2 točki)

14. Medvojno zavezništvo med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami Amerike je po koncu druge svetovne vojne razpadlo in začela se je hladna vojna. Pri reševanju si pomagajte s sliko 13 v barvni prilogi.

- 14.1. Navedite tri značilnosti hladne vojne.

- 14.2. Navedite pet ustanovnih članic vojaškega zavezništva vzhodnega bloka.

(2 točki)

16. Kubanska raketna kriza leta 1962 je bila najbolj dramatično soočenje med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami Amerike v času hladne vojne. Pri reševanju si pomagajte s sliko 14 v barvni prilogi.

16.1. Zakaj je Sovjetska zveza namestila jedrske rakete na Kubi?

16.2. Pojasnite, kako se je končala kubanska raketna kriza.

(2 točki)

17. Leta 1968 je na Češkoslovaškem krmilo komunistične partije prevzel Aleksander Dubček, ki je napovedal obsežne reforme.

Češkoslovaško je zajel val vsesplošnega navdušenja, ki je ponesel tudi Dubčka. Marca 1968 je izdal Akcijski program, ki je napovedal [...] gospodarske reforme v smeri decentralizacije, popolno rehabilitacijo žrtev stalinizma, oblikovanje češkoslovaške federacije, v kateri bi imela Slovaška enake pravice kot Češka, in liberalizacijo političnega sistema. Nove češkoslovaške oblasti so uslišale tudi zahteve po odpravi cenzure in sprostile svobodo medijev.

(Vir: Režek, M.: Jugoslavija in vzhodni blok. Zgodovina v šoli, 2012, št. 3–4, str. 73)

17.1. Kako imenujemo obdobje reform na Češkoslovaškem leta 1968?

17.2. Navedite tri reforme, ki jih je napovedal Dubček.

17.3. Opišite, kako se je Sovjetska zveza odzvala na njegove reforme.

(3 točke)

18. Na prelomu šestdesetih v sedemdeseta leta je v odnosih med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami Amerike prišlo do popuščanja napetosti oz. detanta.

Pojasnite razlog za detant.

(1 točka)

19. V drugi polovici 20. stoletja je Afriko zajela dekolonizacija in nastale so številne nove države. Pri reševanju si pomagajte s sliko 15 v barvni prilogi.

19.1. Kdaj se je osamosvojilo največ afriških držav?

19.2. Opišite dve težavi, s katerima so se srečevale ali se še vedno srečujejo številne afriške države.

(2 točki)

20. Na delu nekdanjega britanskega mandatnega ozemlja v Palestini je bila leta 1948 ustanovljena judovska država Izrael, samostojna država Palestincev pa je ostala le na papirju. Jugoslovansko zunanje ministrstvo je leta 1985 takole opisalo izraelsko politiko do Palestincev:

Izraelu dejansko odgovarja, da na Bližnjem vzhodu ni nič do kraja definirano, dogovorjeno in zagotovljeno, ker to krepi njegovo pozicijo in mu omogoča manevrski prostor za ukrepanje, vključno z agresijo, aneksijo in naseljevanjem okupiranih ozemelj. V sedanjih razmerah v Izraelu ni pripravljenosti [...] za priznanje legitimnih pravic Palestincev. Zagovarjajo stališče, da je treba rešitve vsiliti s pritiski in silo, ne s pogajanjem.

(Vir: Režek, M.: »Izraelska zveza«: tajni stiki med Jugoslavijo in Izraelom v osemdesetih letih. Annales, 2017, št. 4, str. 681)

20.1. Opišite odnos Izraela do Palestincev.

22. Leta 1985 je generalni sekretar sovjetske komunistične partije postal Mihail Gorbačov, ki je poskušal korenito reformirati Sovjetsko zvezo.

Novi voditelj je [...] želel glavino prizadevanj posvetiti temeljitemu pretresu smrti zapisanega gospodarstva Sovjetske zveze ter neučinkovitosti in korupciji. Tuji dolg se je vztrajno povečeval [...]. Gospodarstvo [...] se je sedaj dejansko krčilo: sovjetska proizvodnja, ki je v preteklosti zaostajala kakovostno, je bila sedaj tudi količinsko nezadostna.

(Vir: Judt, T., 2007: Povojna Evropa, 1945–2005, str. 684. Modrijan. Ljubljana)

- 22.1. Navedite tri značilnosti sovjetskega gospodarstva ob nastopu Gorbačova.

- 22.2. Pojasnite, kaj je Gorbačov želel doseči s perestrojko.

(2 točki)

23. V prvi polovici devetdesetih let so na ozemlju nekdanje Jugoslavije izbruhnile vojne. Pri reševanju si pomagajte s sliko 16 v barvni prilogi.

- 23.1. Navedite vzrok za vojne v nekdanji Jugoslaviji.

- 23.2. Pojasnite, zakaj je bila vojna najhujša v Bosni in Hercegovini.

- 23.3. Kaj je določal daytonski sporazum?

(3 točke)

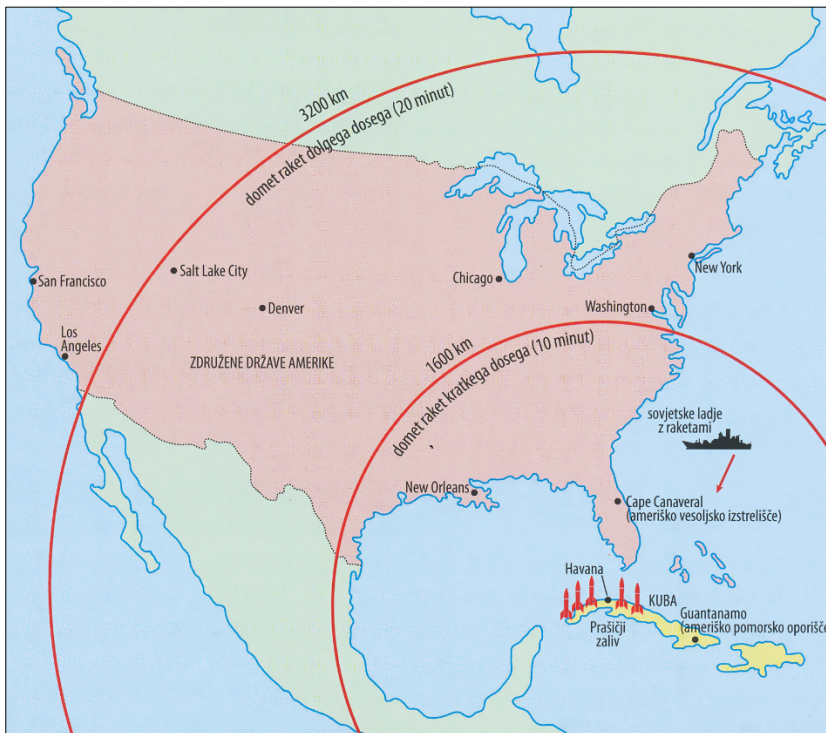
M 2 5 2 5 1 1 2 1 1 9

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Slika 13: Evropa v hladni vojni

(Vir: Gabrič, A., Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 86. DZS. Ljubljana)

Slika 14: Kubanska raketna kriza

(Vir: Režek, M., in drugi, 2021: Zgodovina 4, str. 127. Mladinska knjiga. Ljubljana)

